

PELITANIEUWS

jaargang 24 nr. 4 februari 2018

abonnement € 17,50 per jaar / losse nummers € 3,50

COLOFON

INHOUD

UITGAVE

Stichting Pelita®
Nienoord 13
1112 XE Diemen
Telefoon 088-3305111
www.pelita.nl
redactie@pelita.nl

OPLAGE

5500

Pelita Nieuws verschijnt 6 x per jaar.
Abonnement € 17,50 per jaar;
opzegtermijn één maand voor begin
nieuwe jaargang, uiterlijk 1 juli
Losse nummers € 3,50
IBAN NL38INGB0004394309

REDACTIE

Anita Bontekoe
Letty Bonfrère Breuring

EINDREDACTIE

Hans van der Hoeven

ONTWERP/OPMAAK

argante argante, amsterdam

ADVERTENTIE VERKOOP

Stichting Pelita
Telefoon 088-3305111
www.pelita.nl
redactie@pelita.nl

DRUK

Zwaan Printmedia, Wormerveer

ISSN

1835-7835

© copyright

Stichting Pelita®, Diemen

04 / MET IMMERZEEL
OP ONDERZOEK

05 / INDISCHE BUURTEN
IN NEDERLAND (18)

06 / WIETEKE'S WERELD

07 / "KINDEREN" VAN INDIË (3)

08 / OOST & WEST (5)

09 / BOEKENHOEK

10 / INDISCHE EETTAFELS

11 / BEKEKEN DOOR HABIB

12 / DE BERSIAP
IS WEL BESCHREVEN!

13 / ZOEKTOCHT
PORTRETTEN CHANGI

14 / HET BOEKJE
VAN VRUGTMAN (1)

15 / UIT HET OOG

15 / KJBB BERICHTEN

16 / HALIN-VEILING
VOOR HET GOEDE DOEL (36)

16 / BRONBEEK IN BEELD

17 / COLUMN HERMAN KEPPY

17 / BUS-, TREINREIS
DOOR JAVA 2018

18 / SELAMAT DATANG
PELITA MASOEK SADJA®S

19 / PELITANIEUWS
PRIJSPUZZEL (54)

Overname van artikelen slechts met
toestemming van de redactie en bron-
vermelding.

REDACTIONEEL

Eveline Buchheim, Fridus Steijlen en Stephanie Welvaart van het project Getuigen & Tijdgenoten

Vorig jaar sloten wij af met een terugblik op de viering van ons zo succesvol verlopen 70-jarig jubileum. Zoals wij u al in onze oktobereditie vertelden, zien wij de 22ste november als de startdatum van ons herdenkingsjaar waarin wij, zoals beloofd, naar u toe komen. Een jaar lang zullen wij onze Masoek Sadj'a's, Indische Eettafels, Molukse Ouderendag en Vrijwilligersdag eenmalig in het teken laten staan van ons jubileum en extra cachet geven met de vertoning van de film over Pelita, extra optredens en Indische lekkernijen. Op dit moment zijn we druk bezig de organisatie hiervan in de steigers te zetten en in maart of april moet de eerste bijeenkomst die hieraan wordt gewijd een feit zijn. We zijn onder anderen in bespreking met Wieteke van Dort en Ais Lawalata om te bekijken in hoeverre zij een deel van de programmering van de bijeenkomsten voor hun rekening kunnen en willen nemen. We hebben er goede hoop op dat wij tot afspraken kunnen komen.

Overigens hebben we bij de bijeenkomsten ook het voornemen samen te werken met een onderdeel van het onderzoeksprogramma Dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië, 1945-1950. U herinnert zich ongetwijfeld de aankondiging door de overheid nog van dit brede onderzoeksprogramma, dat inmiddels in volle gang is en wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband van het NIOD, KITLV en NIHM. De meeste deelnemers aan het programma zijn afgelopen september van start gegaan. Veel van hen houden zich al geruime tijd bezig met de geschiedenis van Nederlands-Indië en Indonesië. Ook Pelita is zijdelings betrokken bij het programma, omdat onze organisatie een plek heeft gekregen in de zogenaamde Maatschappelijke Klankbordgroep die geïnformeerd wordt over de voortgang van het onderzoek en geacht wordt een vinger aan de pols te houden. Het gehele programma omvat negen projecten waaronder Het project Getuigen & Tijdgenoten waarmee u op de bijeenkomsten kennis kunt maken.

Dit project verzamelt verhalen met herinneringen van mensen die de periode 1945-1950 in Indonesië meegemaakt hebben. Dat kunnen herinneringen zijn uit dagboeken, of uit albums volgeplakt met foto's of uit briefwisselingen, tussen zonen en ouders, tantes en nichtjes of geliefden. Vaak is er ook niets geschreven en zitten herinneringen alleen in het hoofd of worden ze hooguit binnen de familie gedeeld. Het project Getuigen & Tijdgenoten wil een brug slaan tussen de mensen die tussen 1945 en 1950 in Indonesië verbleven en erover willen vertellen en de onderzoekers van het onderzoeksprogramma. Het is de bedoeling dat met het delen van persoonlijke verhalen een completer beeld ontstaat van de periode van de dekolonisatie. Bij de bijeenkomsten worden mensen op de mogelijkheid gewezen om een uitgebreide brief met hun ervaringen van toen aan het project te sturen en zo hun herinneringen vast te leggen en de kans te geven deel uit te maken van de geschiedschrijving die hier mogelijk uit voortkomt. Naar aanleiding van de brieven kunt u ook gevraagd worden mee te werken aan een interview als u dat zou willen. Ook dagboeken, foto's en andere egodocumenten zijn welkom en bovenal uw suggesties natuurlijk; welke gebeurtenissen zijn van belang, welke invalshoeken moeten behandeld worden en voor welke getuigen moet meer aandacht komen? Zo wil het project de onderbelichte verhalen naar boven halen en bijdragen aan een vollediger beeld van deze periode. Verschillende generaties kunnen hierbij een rol spelen, de eerste generaties als tijdgenoot, maar ook kinderen en kleinkinderen kunnen de verhalen doorgeven of hun ouders en grootouders bij het vertellen ervan ondersteunen.

Comité van aanbeveling:

Marion Bloem
Adriaan van Dis
Wieteke van Dort
Boudewijn de Groot
Ernst Jansz
Yvonne Keuls
Frans Leidelmeijer
Liesbeth List
Willem Nijholt
Winnie Sorgdrager
Rocky Tuhuteru
Hans Wijers

MET IMMERZEEL OP ONDERZOEK

Bert Immerzeel was sinds jaar en dag verbonden aan zowel de Pensioen- en Uitkeringsraad als Stichting Pelita. Hij heeft zich in zijn werk over een lange periode intensief gericht op de verificatie van gebeurtenissen tijdens WO II in Nederlands-Indië en aansluitend de Bersiaperiode. Het leverde indrukwekkende historische verslagen op. Een aantal van zijn vaststellingen willen wij u niet onthouden.

CATHERINE DENEUVE OF GLORIA WEKKER?

Er is weer een jaar voorbij. Ik schrijf dit met een zucht, want er is nogal wat gebeurd in 2017. En dan denk ik vooral aan maatschappelijke discussies: fake nieuws, gendergelijkheid, #metoo, en, om nog wat dichterbij huis te blijven, het koloniale vraagstuk. Wat #metoo betreft (het twitteradres van de actie tegen vrouwonvriendelijk gedrag): deze heeft wereldwijd ongetwijfeld de meeste impact. Of het nu in de Verenigde Staten is, China of Europa, overall wordt vrouwonvriendelijk gedrag aangekaart en veroordeeld. Helaas heeft de discussie ook een keerzijde. Het lijkt erop dat alles in zwart of wit geschreven wordt; de grijstinten ontbreken.

De Franse actrice Catherine Deneuve heeft hierover zo haar eigen ideeën, en publiceerde, samen met een honderdtal andere vrouwen uit de filmindustrie, in de Franse media een open brief waarin aandacht werd gevraagd voor het feit dat niet alle mannen die hun hand op de knieën of billen van een vrouw leggen viezerikken zijn. Geflirt komt vaak van twee kanten, aldus Deneuve. Na zware kritiek van een groep Franse feministen moest zij een week later weer openlijk haar excuses aanbieden aan de vrouwen die écht waren aangerand of verkracht. Dat dát niet kon, stond buiten kijf. Zij herhaalde echter haar standpunt. In navolging van Deneuve liet ook Brigitte Bardot weten het wel eens bont te hebben gemaakt. Duidelijk is dat de Franse dames niet zo preuts zijn als hun Amerikaanse seksegenoten, en misschien ook wel meer oog hebben voor historie. De verworvenheden van de seksuele revolutie mogen niet verloren gaan.

De koloniale discussie

De discussie over ons koloniale verleden – steeds heftiger de laatste tijd – kent hetzelfde patroon. Alles wat wit was, is nu zwart, en alles wat zwart was, is nu wit. Ook hier, zo lijkt het, bestaan geen grijstinten. De Amsterdamse hoogleraar Gloria Wekker (Paramaribo, 1950) zette de laatste jaren met haar boek *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race* (2016) de discussie op scherp door te stellen dat alle blanken per definitie racisten zijn. Witte onschuld bestaat niet. Het koloniale denken heeft geleid tot superioriteitsgevoel, narcisme en groothedswaan. De ideeën van Wekker vinden weerklank in recente kritiek op het onderzoek van KITLV, NIOD en NIHM naar de jaren 1945-1950. Onder leiding van Marjolein van Pagee en Jeffry Pondaag eist een actiegroep dat de leden van het onderzoeksteam allen vooraf verklaren dat zij zich bewust zijn van hun eigen 'koloniale mindset', en dat alles wat in

"De man achter het stuur, in Indië"

die bewuste 'na-oorlogse' jaren is geschied, het gevolg was van koloniaal machtsmisbruik. Het doet een beetje denken aan de Sovjet-Unie in de jaren '30, of aan China. Natuurlijk is de discussie gebaat bij zelfreflectie. We vergeten soms wel eens waarom we denken zoals we denken. Is echter vragen om een beschuldiging vooraf niet even verwerpelijk als het aangekaarte probleem?

Politieke correctie

In de media is de nuance meestal snel zoek, en scherpe reacties laten nooit lang op zich wachten. Zo besloot kort geleden de Amsterdamse basisschool J.P. Coen zijn naam te wijzigen, en werd het standbeeld van Johan Maurits (naar zeggen om praktische redenen) weggehaald uit de entree van het Mauritshuis in Den Haag. In Rijswijk wil een actiegroep de straatnaam Generaal Spoorlaan nu gewijzigd zien: 'Generaal Simon Spoor werd vroeger beschouwd als een nationale held maar is, naarmate de jaren verstreken en er meer over de politionele acties bekend werd, allang niet meer onomstreden. Wij beschouwen hem nu als één van de grootste Nederlandse oorlogsmisdadigers', aldus de activisten. Ook de gemeenten Haarlem en Soesterberg hebben een Generaal Spoorlaan. Even afwachten of er ook nog een reactie komt uit deze plaatsen.

Westerling

Ik kan het niet nalaten en zoek verder op het internet. En ja, hoor, in Manchester, Engeland, vind ik een 'Westerling Way'. Eerder heette deze straat Gooch Close, bekend om een gewelddadige jeugdbende van dezelfde naam. Om het imago van de straat te verbeteren besloot het gemeentebestuur in de jaren '80 de naam te veranderen in Westerling Way. Het zal wel een andere Westerling zijn geweest, denk ik dan. Maar toch, misschien kan de gemeente Manchester alvast worden ingelicht hoe verkeerd deze beslissing mogelijk is geweest. Deneuve of Wekker: ik twijfel nog een beetje.

Mocht u willen reageren op dit artikel, stuur dan een e-mail naar: bert.immerzeel@gmail.com

INDISCHE BUURTEN IN NEDERLAND

(DEEL 18)

VLISSINGEN

Veel Nederlandse plaatsen hebben straatnamen die verwijzen naar Nederlands Oost- of West-Indië. Verwijzingen naar eilanden, plaatsen, rivieren, bergen, vulkanen, en namen van personen. Onder regie van initiatiefnemer Dick Rozing werken verschillende auteurs aan het boek *Onze Indische Buurten*. Dit is het tweede artikel over een West-Indische buurt. Het wordt de eerste en enige over een Zeeuwse gemeente, namelijk Vlissingen. De hoofdstad Middelburg met een enorme West-Indische Compagnie-geschiedenis heeft geen enkele straat die naar West-Indië verwijst. In 2016 heeft Dick een lezing verzorgd voor Pelita in Middelburg. De vijftig aanwezigen waren verbaasd over het feit dat er in Zeeland geen enkele verwijzing naar Oost-Indische eilanden of personen is, terwijl er in vele Zeeuwse gemeenten Indische/Molukse repatrianten wonen. Enkele aanwezigen opperden ook het idee een brief naar de straatnaamcommissie van hun gemeente te sturen.

Dit artikel is geschreven door Gerard van de Hoeven, journalist en auteur van drie boeken over Vlissingen. De foto's komen van het Gemeentearchief Vlissingen en Dick Rozing.

Eilanden

In 1956 kwam de Vlissingse gemeenteraad bijeen op 28 september om 14.00 uur 's middags. Aanwezig waren achttien gemeenteraadsleden, secretaris A. de Beijl en voorzitter en tevens burgemeester van de stad B. Kolff. Aan de orde tijdens de raadsvergadering kwam het voorstel tot het geven van namen aan een aantal lanen in het zogenoemde Plan-West. In de vergadering werd gesteld, dat het college van B en W deze lanen wilden vernoemen naar in de Caribische Zee gelegen eilanden welke in de zeventiende eeuw door Vlissingers waren gelokaliseerd. 'De eilanden die daarvoor o.i. het meest in aanmerking komen zijn St. Eustatius, Tobago, Sint Maarten, St. Kruis en Saba' is te lezen op pagina 730 van de gebundelde raadsvergadering van die dag. Vervolgens is een korte beschrijving te lezen betreft de ligging en het ontstaan van de bovengenoemde eilanden. Daaruit blijkt dat er een duidelijke Vlissingse connectie moest bestaan voor het eventueel toekennen van de nieuwe straatnaam. Zo werd gelinkt, dat Sint Eustatius,

één van de bovenwindse eilanden deel uitmakend van de Nederlandse Antillen, in 1636 werd gekoloniseerd door een zekere Jan Snoeck onder de naam Nieuw-Zeeland. Voornaamste patroons op het eiland waren Abraham van Pere en Pieter van Rhee die een Vlissingse achtergrond hadden. In 1683 werd Sint Eustatius overgenomen door de West-Indische Compagnie.

Lampsins

Tobago, eiland in de Caribische Zee werd in 1627 gekoloniseerd door Jan de Moor en Jan Mortsen onder de naam Nieuw-Walcheren. In 1637 werd deze vestiging door de Spanjaarden verwoest, maar in 1655 opnieuw gekoloniseerd door de Gebroeders Lampsins, het beroemde Lampsinsgeslacht waarbij ooit volgens de overlevering Michiel Adriaanszoon De Ruyter als jongetje ging werken als touwslager en later de beroemdste admiraal van ons land werd. Daardoor kregen ook later de Gebroeders Lampsins veel aandacht en is er in Vlissingen nog altijd een Lampsinshuis dat tegenwoordig dienst doet als Maritiem museum onder de naam MuZEEum. Cornelis Lampsins werd in 1662 door Lodewijk XIV tot baron van Tobago verheven, maar de gebroeders Lampsins deden het eiland in 1676 over aan de Admiraliteit van Amsterdam. In 1677 werd het door de Fransen veroverd; later kwam het in Engelse handen. De al eerder genoemde namen van kolonisten Abraham van Pere, Pieter van Rhee en de gebroeders Adriaan en Cornelis Lampsins speelden ook een rol in de kolonisatie van Sint Maarten. Het zuidelijke deel van Sint Maarten kwam in 1649 aan de gebroeders Adriaan en Cornelis Lampsins toe. Na 1660 werd deze bezitting door hen verwaarloosd. Saba werd gekoloniseerd door Abraham van Pere en Pieter van Rhee. Dit eiland werd in 1683 overgenomen door de West-Indische Compagnie. Jan Snoeck koloniseerde naast het al eerder genoemde St. Eustatius ook

- ① Gezicht op de Tobagolaan, Sint Maartenlaan, Willem Klooslaan en rechts van onder naar boven lopend de Vredehoflaan. Op de achtergrond ziet men de flats in Paauwenburg. Ca. 1980.
(Fotograaf: J.L. van Leeuwen)
- ② De Abraham Crijnsenstraat, een zijstraatje van de Piet Heinkade op het Eiland gezien vanaf de dijk. 1977.
(Fotograaf: A. van Wyngen)

Sint Kruis (één van de Maagdeneilanden in de Caribische Zee) rond 1641. Deze kolonisatie was slechts van korte duur.

Onuitspreekbaar?

Uiteindelijk werd tijdens de vergadering unaniem besloten tot aanname van de straatnamen in Plan-West en komt er respectievelijk een St. Eustatiuslaan, een Tobagolaan, een Sint Maartenlaan, Sint Kruislaan en een Sabalaan. Ruim zestig jaar later is het een wijkje met veel groen en wat vrijstaande huizen en een wat verpauperd flatcomplex (St. Kruislaan). Het is een rustige wijk in de Scheldestad. Toch is er nog wel wat te melden over de verder rustig verlopen raadsvergadering over deze kwestie. Gemeenteraadslid Marijs wees er destijds op in een betoog, dat hij al meermalen had aangedrongen om aan nieuwe straten en lanen in Vlissingen namen te geven van bekende Vlissingers of van historische figuren van meer recente datum. Hij dacht daarbij aan politieke kopstukken als Troelstra, Talma en anderen uit de arbeidersbeweging die niet een rechtstreekse band hadden met Vlissingen als geboorteplaats, maar dat daarmee 'Vlissingen Arbeidersstad' beter op de kaart zou zetten. Hij uitte bezwaren tegen het feit, dat een aantal van deze straatnamen, zoals meerdere in Vlissingen, onuitspreekbaar waren. Maar het verweer was dat 'thans is gedacht aan de namen van een aantal eilanden waarvan er enkelen deel uitmaken van de Nederlandse Antillen,

waarmede onlangs nieuwe banden zijn gesmeed. Het Vlissingse accent is daarbij niet vergeten. De betreffende eilanden zijn allen door Vlissingers gekoloniseerd. Het zijn geen moeilijke namen en liggen goed in het gehoor' Het voorstel werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Abraham Crijnssen

Eén minuscuul straatje met een paar huizen, grenzend aan de Piet Heinkade en uitkomend aan de dijk, is ouder dan de West-Indische buurt en is vernoemd naar een beroemde scheepsbevelhebber. Dit is de Abraham Crijnssenstraat. Deze Crijnssen, geboortjaar onbekend en overleden in 1669, was scheepsbevelhebber en lid van de Admiraliteit van Zeeland. De straat dankt zijn naam aan het feit dat hij (hoogstwaarschijnlijk) in Vlissingen werd geboren. 'Over de jeugdjaren van Crijnssen is niets bekend. Vermoedelijk is hij in Vlissingen

geboren, zeker weten we dat niet' schrijft Ruud Paesie in het boek 'Zeeuwse Zeehelden (uit de zestiende en zeventiende eeuw)', verschenen in 2012, 'wel trouwden daar een zekere Abraham Crijnssen op 2 september 1628 met Grijtken Verhelle.' Hij onderscheidde zich in 1666 op de 'Zee-landia' in de vierdaagse en tweedaagse zeeslagen. Hij was de commandant van een expeditie naar West-Indië waar hij Suriname veroverde op de Engelsen. Ook is hij bekend als bevelhebber in de Slag bij het eiland Nevis – verenigd met de Fransen – en maakte grote buit in de Jamesrivier. Daarvoor werd hij onderscheiden met een Gouden Keten. Hij voer op de vloten van de Gebroeders Lampsins. In 1668 vertrekt Crijnssen naar de West ter overname van Suriname, waar hij een jaar later overleed. In 1936 werd zijn naam gegeven aan een mijnenveger van de Koninklijke Marine en in 1983 is er een fregat naar hem vernoemd.

- ③ Sabalaan
 - ④ Sint Eustatuslaan
 - ⑤ Sint Maartenlaan
- (Foto's Dick Rozing)

UW BIJDRAGE IS GEWENST

U kunt een bijdrage aan het project leveren door uw verhaal te delen. Woont u in een Indische buurt of straat en heeft u er mooie, boeiende herinneringen aan, stuur dan uw reactie of foto's naar info@indischebuurten.nl. Ook kunt u het initiatief financieel steunen en alvast het boek reserveren. Kijk op www.indischebuurten.nl voor de nieuwste teksten, prenten en foto's per gemeente, of bezoek de Facebook-pagina *Indische buurten* voor actuele informatie.

WIETEKE'S WERELD

ROODBORST

In de jaren '80 was ik aan het wandelen in het bos vlak bij ons huis. Ik noem het bos, maar het is eigenlijk een park. Het Oostduinpark. Lange wandelingen maakten we altijd in het wonderschone Clingendael, maar korte wandelingen in het Oostduinpark. Ik ging daar op een bankje zitten bij het eerste open grasveld, vlak bij prachtige bomen en water en opeens zat er naast mij op de leuning van de bank een roodborstje. Ik hield me doodstil en het beestje ook, maar het kwam even later dichterbij. Hoe was dat mogelijk? Was het roodborstje niet bang?

Ik scharrelde uit mijn jaszak een boterham op en het vogeltje kwam nog dichterbij. Een paar kruimels deed ik op mijn hand en stak 'm uit. Ach, nee toch, het wipte zo mijn hand op en begon te eten. Die sensa-

tie zal ik nooit vergeten. Die schattige kriebelpootjes in mijn hand. Toen hij genoeg gegeten had vloog hij een kleine boom in en begon te fluiten. Ik wist niet dat roodborstjes zo mooi konden fluiten. Het leek wel een kanarie. Thuis vertelde ik het avontuur met de roodborst en niemand geloofde het. Dat het diertje bij de eerste ontmoeting meteen uit mijn hand had gegeten. De volgende dagen ging ik weer naar die plek, met brood in mijn jaszak, om het wondertje weer te ontmoeten. Hij kwam niet alle dagen, maar meestal wel. Tot er op een dag een lange, slanke grijze dame met wandelschoenen naast mij kwam zitten. 'Ik zie dat je het vogeltje hebt ontmoet,' begon ze. 'Ik heet Hans, ik woon in het hofje in de Bankastraat.' Zij bleek het roodborstje tam gemaakt te hebben. We konden het goed vinden met elkaar.

foto: Rien Eijbersen

'Maar dit baasje heeft meer vriendinnen hoor,' vertelde ze. En inderdaad, later ontmoette ik nog een dame die claimde het beestje tam gemaakt te hebben, maar haar geloofde ik niet zo. Hans was de echte roodborstvriendin. De hele zomer zagen we elkaar regelmatig.

Herfst en winter braken aan. En toen kwam er een moment dat ze een ernstige vraag had. 'Wieteke, ik word geopereerd aan mijn voet en kan een paar weken niet naar het bos komen, zou jij het roodborstje bij willen voeren?' 'Natuurlijk,' antwoordde ik, 'moet het elke dag?' Ze legde uit: 'Ja. Het is een heel oude roodborst. Normaal worden ze maar een jaar of vier, maar deze is geloof ik al zeven jaar! Elke winter voer ik hem bij met krachtvoer en stukjes

hele jonge kaas. Meestal kom ik rond drie uur 's middags. Zie maar. Als het heel koud is komt hij niet meteen, maar dan kun je hem roepen. Hij heet Engeltje.' We spraken af dat ik drie weken lang elke dag voor Engeltje zou zorgen. Ik wenste Hans veel sterkte met de operatie aan haar voet. Bij de dierenwinkel haalde ik krachtvoer voor zangvogels en bij de kaasboer hele jonge kaas. Iedere dag ging ik naar het bos om de kleine rakker te voeren en elke

keer vond ik het weer een sensatie om het beestje uit mijn hand te laten eten. Daarna op het bankje luisterde ik naar zijn parelend gezang. Want hij bedankte zo, echt. Omdat er voorstellingen in het verschieft lagen, waarbij ik zou overnachten was het belangrijk dat mijn man Theo wist waar Engeltje opgewacht moest worden. En de kinderen zouden ook wel eens in moeten springen. Ik moest vreselijk om ze lachen als onze tienerzonen vertelden hoe ze zich

schaamden om bij slecht winterweer met uitgestoken hand onder de boom te wachten en dan 'Engeltje!' begonnen te brommen. Maar ze deden het hoor. Na een aantal weken kwam Hans terug en zat onze taak er op. Nog lang heb ik genoten van het roodborstje. Tot op een dag niet alleen Engeltje wegbleef, maar later ook Hans. Ik weet niet wat er gebeurd was met die lieve dame. Maar ik denk dat ze Engeltje achterna gegaan is naar de hemel. ●

"KINDEREN" VAN INDIË

3

Ons zeer gewaardeerd lid van de hoofd- en eindredactie Huub Diederens heeft zijn werkzaamheden voor Stichting Pelita beëindigd. Vanaf 1 januari geniet hij van zijn prepensioen. Monnique Haak zocht hem op voor een interview.

We willen jou allereerst heel hartelijk bedanken. Natuurlijk namens heel Pelita, maar heel in het bijzonder namens de redactie. 'Nou, dat is heel mooi!'

Wat heb je eigenlijk zelf met Indië? 'De enige band die ik aanvankelijk met Indië had, is een aangetrouwde tante uit Indië. Zij is daar in een kamp geboren, ik meen in Batavia. Ik bedoel daarmee te zeggen, dat ik net zoveel of zo weinig had met Indië als de meeste andere Nederlanders. Dat was voordat ik bij Pelita kwam werken. Nu weet ik natuurlijk wel meer over Indië dan de gemiddelde Nederlander. Door de intensieve contacten met de doelgroep heb ik de Indische wereld leren kennen. De geschiedenis en de achtergronden. Dat is een verrijking van mijn geestelijke bagage.'

Je hebt jarenlang bij Pelita gewerkt. Bijna dertig jaar. Weet je nog hoe je er ooit begonnen bent? 'In 1989 ben ik bij Pelita terecht gekomen. Er was toen heel veel rapportagewerk voor WUV en WUBO. Ook mij werd gevraagd of ik rapporteur bij Stichting Pelita wilde worden. Voor mijn gevoel was het iets tijdelijks. 'Houd er maar rekening mee dat het over een paar jaar is afgelopen', werd er destijds bij gezegd. Het is nu bijna dertig jaar later. Al in 1990 ben ik op het Centraal Bureau gaan werken. Dat zat toen in Voorburg. De rapporten moesten doorgenomen worden voordat ze werden doorgestuurd naar de PUR. Dat heb ik vele jaren gedaan, dat lezen en verwerken van rapportages. Het werk voor de rapportages is geleidelijk verschoven naar werkzaamheden voor de website en het tijdschrift Pelita Nieuws. Ook kwam er nogal wat kijken bij de productie van allerlei ander drukwerk van Stichting Pelita: folders, flyers, banners, visitekaartjes, jaarverslagen enzovoorts.'

Wat waren de leukste gebeurtenissen in al die jaren? 'Wat ik zelf heel leuk en bijzonder vond aan mijn jaren bij Pelita, waren de reizen naar het buitenland. We zijn ooit uitgenodigd in Australië door de plaatselijke Indische clubs daar om de wetten voor oorlogsgetroffenen uit te leggen. Toen zijn collega Hans van der Hoeven en ik in september 2000 naar Australië afgereisd. Er waren bijeenkomsten in Cairns, Brisbane, Melbourne en Sydney, waar op dat moment de Olympische Spelen werden gehouden. Dat was een prachtige tijd. Daarnaast is er in 2008/2009 nog een hele tournee geweest van Pelita collega's naar diverse steden in de Verenigde Staten en Canada. Ook dat was geweldig om mee te maken. Een andere onvergetelijke ervaring bij Pelita was voor mij de tentoonstelling 'De Verre

Oorlog'. We reisden met deze tentoonstelling heel Nederland door. Dat was rond 1995. Vijftig jaar na de Tweede Wereldoorlog. 'De Verre Oorlog' bestond uit fotomateriaal, voorwerpen uit de oorlog en de kampen, kunstwerken van kampkinderen, enzovoorts. Het steeds weer opbouwen, afbreken en vervoeren van de expositie was een hele klus, maar we hadden ook veel lol binnen de "tentoonstellingsploeg", herinner ik mij.'

Welke wens wil je Pelita meegeven? 'Terugkijkend op mijn jaren bij Pelita kun je grofweg twee perioden onderscheiden: de om zo te zeggen "zelfstandige" periode aan de Javastraat in Den Haag. En de periode van aansluiting bij Stichting Arq, die gepaard ging met het vertrek van onze maatschappelijk werkers en verhuizing naar Oegstgeest en later naar Diemen. Ik moet zeggen dat ik aan de eerste periode de beste herinneringen bewaar, maar dat is misschien heel persoonlijk. Ik wens Pelita in ieder geval voor de toekomst veel wijsheid toe bij het maken van de juiste keuzes. Ik weet dat de toekomstplannen behoorlijk ambitieus zijn, maar met een krimpend en ietwat vergrijzend personeelsbestand zal het toch niet eenvoudig zijn om dat allemaal voor elkaar te krijgen. De hoop is dan ook voor een belangrijk deel gevestigd op de participatie van vrijwilligers. En dat die inbreng succesvol kan zijn bewijzen de al jaren florerende Masoek Sadja's en Indische eettafels. Aan enthousiaste vrijwilligers is gelukkig geen gebrek, de kunst is het ontwikkelen van zinvolle activiteiten waar ook behoefte aan is. Gotong Royong is een voorbeeld van zo'n nieuw initiatief. De eerste tekenen zijn gunstig, maar of het op termijn een succesformule is, moet de toekomst uitwijzen.'

Nu ben je echt weg bij Pelita. Wat ga je nu doen? 'Ik zal in ieder geval de berichtgeving over Indië blijven volgen. Verder zal ik nog wel bij bijzondere gelegenheden komen. De belangstelling die ik heb ontwikkeld voor de Indische en Molukse doelgroep, hun geschiedenis en de politieke ontwikkelingen, die belangstelling zal blijven. Verder hoop ik met individuele collega's contact te blijven onderhouden. Maar ik ben nu echt weg. De invulling van de dagen zal daarom vooral anders zijn. Ik zal mijn creatieve activiteiten uitbreiden. Ik ben bijvoorbeeld betrokken bij een ex librisvereniging, waarvan ik de website beheer. Daarnaast zit ik in een modeltekenclub. Daar ga ik zeker mee door. Verder heb ik nog een grafiekverzameling, waar ik nogal wat tijd aan besteed. En fotografie. Ik ga er nu met

"Uit mijn grafiekverzameling: houtsnede 'Indischman' van Aimée Crinice le Roy (1928-2008)...
... en eigen werkstukken."

zekere regelmaat op uit. Dan fotografeer ik er vrolijk op los. En misschien zit er nog eens een uitgebreide reis naar Indonesië in. Daar ben ik overigens in 1992 al een keer geweest. Met Pelita.'

Huub Diederens werkte bij Pelita van 1990 tot december 2017. Het grootste deel van die tijd was hij een prominent lid van de hoofd- en eindredactie van Pelita Nieuws.

5 OOST & WEST

Eerder in Pelita Nieuws liet Cary Venselaar de kunstenaar W.O.J. Nieuwenkamp aan het woord over de zes grote reizen die hij naar Nederlands-Indië maakte tussen 1898 en 1937. Aansluitend vertelde hij ons in de reeks 'Schatgraven in de Indische kunst' meer over de belevenissen van Nieuwenkamp in Indonesië en zijn werk daar. Misschien herinnert u zich dat nog. Nu mogen wij u opnieuw verrassen met onderzoek van Venselaar aan de hand van prenten uit de enorme nalatenschap van Nieuwenkamp die hij bespreekt onder de titel Oost en West. Het levert een aantal nieuwe aangrijpende beschouwingen op. Dit keer gaat het over Nieuwenkamps atelier met Indische kunst aan boord.

In het jaar 1900 begon Wijnand Nieuwenkamp aan de bouw van zijn 'Huis op het Water'. Kort daarvoor was hij in het huwelijk getreden met Anna Wilbrink. Op de huwelijksreis naar Spanje was het wonen een belangrijk onderwerp van gesprek geweest. Wijnands plan om op het water te gaan wonen, dateerde al uit zijn jeugd. Anna, die beschermd op het hoge zand van de Veluwe opgroeide, zag dat als een spannende uitdaging. Zij was het die uiteindelijk de doorslag gaf en dus trotseerde het jonge paar de felle afkeuringen die door de wederzijdse familieleden geuit werden.

Wijnand ontwierp het schip zelf, ging met dat plan naar scheepswerf 'De Vlijt' in Oude Wetering en besprak het met werfbaas Sjollema. Die moet heftig achter zijn oren hebben gekrabbt alvorens ja te zeggen, wat Wijnands plan was revolutionair. Er werd een rechthoekige ijzeren bak besteld, nadat die afgeleverd was verhuisde Wijnand uit zijn houten atelier naar Oude Wetering om in de kost te gaan bij de werfbaas. Zo kon hij meewerken aan de bouw en meteen toezicht houden. 's Avonds luisterde hij naar oude schippersverhalen bij de knapperende open haard en ondertussen sneed hij in de houten panelen die nog geplaatst moesten worden

- ① Zicht op het interieur, vroeger was dit het schildersatelier, links achter ligt de keuken.
- ② Reliëf van de Borobudur boven de schouw. Een kopie, meegebracht van Java.
- ③ Fraai houtsnijwerk op panelen, de motieven zijn afkomstig van Bali.

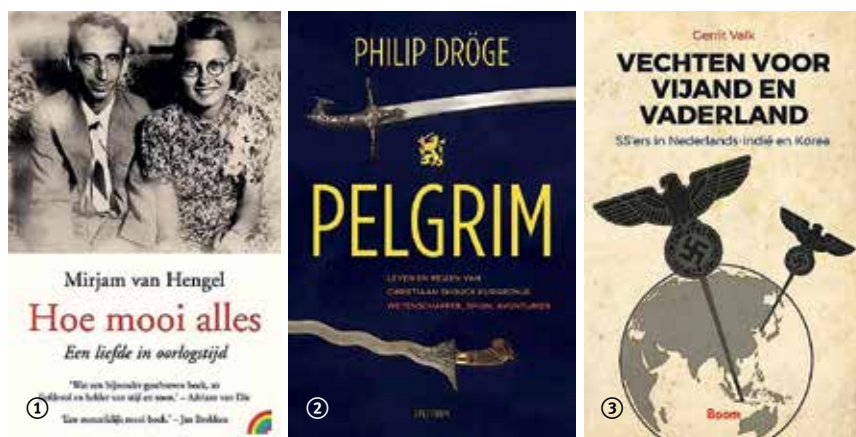
fraaie motieven die nog steeds overal in het schip zichtbaar zijn. Zijn schip moest een kunstwerk worden, evenals alles wat hij vanaf die tijd onderhanden zou nemen. Of het nou een schip was, een ets, een boek, een huis, tuin of tekening, alles behoorde tot zijn werk. Gesamtkunst of total design! Eerst werd het middenschip gebouwd, want Wijnand was er toch niet helemaal zeker van of het plan – aan boord wonen en werken – uitvoerbaar was. Pas na een proefvaart die maanden duurde wist hij het zeker. Toen werd het schip afgebouwd, een kop en een kont werden er aangeklonken. Schippers stonden verbaasd te kijken, een ijzeren romp voor een binnenvaartschip was iets nieuws en het in secties bouwen was ook nog nooit eerder gedaan! Toen het gevaarte gereed was kon er gevaren worden (zonder motor),

er kwam een sleepboot aan te pas, soms een jaagpaard. Zo reisden ze door de Hollandse wateren. Wijnand verkocht onderweg zijn etsen en houtsneden. Een varende tentoonstelling. In die jaren raakte het schip vol met voorwerpen van zijn reizen naar de tropen. En in het vaartuig werden daarvan aandenkens ingebouwd. Prachtige panelen, gesneden door de beste Balinese houtsnijders. In het nok werd een zware, fraai besneden zwarte balk met Javaans houtsnijwerk aangebracht en boven de schouw werd een kopie van een reliëf van de Borobudur ingemetseld. Er kwamen prachtige beelden te staan, naast andere voorwerpen die aangekocht waren in Indië. Rond 1935 schreef Nieuwenkamp dat hij de grootste privéverzameling Aziatische kunst in Nederland bezat. De meeste werken had hij persoonlijk van de makers gekocht.

Het was een fractie van alle aankopen die hij gedaan had, want de meesten daarvan waren bestemd voor musea, zoals Volkenkunde in Leiden en het Tropeninstituut in Amsterdam. Na de Tweede Wereldoorlog werd de verzameling ontmanteld en het schip verkocht. Langzaam verviel het tot een wrak, telkens werd het doorverkocht. Drie jaar geleden kocht de Stichting Nieuwenkamp het terug en restaureerde het. Zodoende is het fraaie interieur behouden gebleven. Interieurfoto's zijn al eens eerder geplaatst in Pelita Nieuws van december 2010. Nu wordt iets van het Indische werk aan boord getoond.

- ④ Een omlijsting met een openklapbaar raampje aan boord, afkomstig van Bali.
- ⑤ Houten paneeltje aan boord. De maker is bekend, I Segnol, een houtsnijder uit Noord-Bali, omstreeks 1904-1906.
- ⑥ De gerestaureerde Zwerver op haar huidige ligplaats in de jachthaven te Naarden.

Omdat de laatste tijd leuk en interessant leesvoer zich in bijzonder rap tempo aandient, hebben we besloten telkens een aantal boeken tegelijkertijd te bespreken.

① 'Hoe mooi alles'

Op 14 mei 1940, de dag dat Nederland capituleert, besluit de Joodse biologiestudent en beginnende dichter Leo Vroman, dat hij weg moet uit Nederland. Hij vlucht per boot naar Nederlands-Indië, waar hij onder de wapenen geroepen wordt in een oorlog die hij dacht juist verlaten te hebben. Lange jaren in Japanse kampen volgen. In Nederland weet zijn geliefde, Tineke Sanders, al gauw niet meer waar hij is. Ze schrijft brieven die haar verloofde nooit bereiken. Ze blijft wachten, maar maakt haar medicijnenstudie af. Pas twee jaar na de oorlog zien ze elkaar weer, de liefde blijkt

onaangetast en zal een leven lang duren. Mirjam van Hengel kreeg na het overlijden van Leo Vroman in 2014 inzage in de brieven die de twee elkaar schreven, in dagboeken en andere documenten. Met behulp van deze documenten en gevoerde gesprekken met Leo en Tineke Vroman reconstrueert Mirjam van Hengel het begin van dit indringende liefdesverhaal, dat zich afspeelt in het brandpunt van de wereldgeschiedenis. Op reportage-achtige wijze beschrijft zij deze tot de verbeelding sprekende liefdesgeschiedenis die zich voltrok in een periode, dat de wereld in brand stond. Het boek eindigt op een hotel, naast het Donald Trump-gebouw, waar Leo ooit zijn geliefde de haven van New York zag binnenvaren. Een verrukkelijk boek. Voor iedereen. Ook voor diegenen die nog nooit een gedicht van Leo Vroman lezen of zelfs helemaal niet zo van poëzie houden. Het vertelt het verhaal van liefde en trouw.

'Hoe mooi alles'
Leo en Tineke Vroman, een liefde in oorlog
Mirjam van Hengel
Uitgeverij Rainbow bv
ISBN 978 90 4171 271 4
€ 8,00

② 'Pelgrim'

Op 21 februari 1885 arriveert een bescheiden karavaan in Mekka. Op een van de kamelen zit een figuur die er niet anders uitziet dan zijn reisgenoten. Maar eenmaal op een veilige plek aangekomen, komt vanonder zijn djellaba een Nederlander tevoorschijn. Een 28-jarige predikantenzoon uit Leiden: Christiaan Snouck Hurgronje.

Als een van de eerste westerlingen dringt hij door tot het grootste heiligdom van

de islam en waagt daarmee zijn leven. Om zijn doel te bereiken, neemt Snoeck Hurgronje een beslissing die de rest van zijn leven zal beheersen. Hij bekeert zich. Of toch niet? Vanaf dat moment leidt Snoeck Hurgronje een dubbelleven, in dienst van zijn nieuwsgierigheid, academische eerezucht en als Nederlandse spion. *Pelgrim* is de biografie van een man die decennialang zijn neus in de grootste politieke en culturele wespennesten van zijn tijd steekt. Eerst in Mekka, later in het strijdlustige Atjeh, het noordelijke deel van Sumatra, dat de Nederlandse kolonisorator maar niet weet te onderwerpen.

In dit boek duikt Philip Dröge in het vergeten leven van Christiaan Snouck Hurgronje; wetenschapper, spion en avonturier in een tijd waarin het onbekende nog lonkte en de kans bood om in exotische oorden naam te maken. Hij ontdekt dat Christiaans dubbelleven voortkomt uit een complex en dubbelzinnig karakter, dat hem evenveel roem als problemen bezorgde.

'Pelgrim'
leven en reizen van
Christiaan Snoeck Hurgronje
wetenschapper, spion, avonturier
Philip Dröge
Uitgeverij Het Spectrum
ISBN 978 90 0035 308 8
€ 19,99

③ 'Vechten voor vijand en vaderland'

Na de Tweede Wereldoorlog vonden voormalige nazi's wonderbaarlijk snel werk bij westerse regeringen. Zo waren ze welkom in het Franse vreemdelingenlegioen en hielpen ze de Amerikanen met hun kennis van raketten. Ook Nederland maakte gebruik van de diensten van mannen die eerder waren gerekruteerd door bijvoorbeeld de Waffen-SS. De meeste Nederlandse Waffen-SS'ers en andere mannen die in Duitse krijgsdienst actief waren geweest, werden na de oorlog voor kortere of langere tijd gevangen gezet. Nauwe-

lijks bekend is dat een aantal van hen na hun vrijlating in het Nederlandse leger heeft gediend. Zowel in Nederlands-Indië (1945-1950) als in de Koreaanse oorlog (1950-1953) was de behoefte aan soldaten groot en liepen aanbod en vraag ver uiteen. Vanwege dit tekort maakte Nederland voor de oorlog in Indië gebruik van de diensten van dienstplichtige jongens die hun Nederlanderschap nog niet hadden verloren. In de loop van de Koreaoorlog werd de deur opengezet voor krijgsmannen met een Duits militair oorlogsverleden om het bataljon aan te vullen. Gerrit Valk onderzoekt in *wVechten voor vijand en vaderland* wat de motieven van deze voormalige Duitse oorlogsvrijwilligers waren om opnieuw de oorlog op te zoeken, of hun militaire ervaring meerwaarde had en hoe men aankeek tegen hun oorlogsverleden.

'Vechten voor vijand en vaderland'
Gerrit Valk
Boom uitgevers Amsterdam
ISBN 978 90 8953 571 9
€ 20,00

De Indische Eettafel is inmiddels een begrip. In deze rubriek houden we u op de hoogte van de agenda van de diverse lokaties.

AMERSFOORT

datum : 25 maart, 29 april
tijd : 14.15 - 16.30 uur
(zaal open 14.00 uur)
plaats : De Gasteling/
Brasserie Sofie
Wervershoofstraat 155
maaltijd : € 11,00
(reserveren gewenst)
aanmelden bij : Sharon Sourbag,
tel. 06-20599297

AMSTELVEEN

datum : 9 maart
tijd : 13.00 - 16.00 uur
plaats : De Meent, Orion 3-5
maaltijd : € 10,00
(reserveren verplicht)
aanmelden bij : Herman Hendriksz,
tel. 06-44531229

APELDOORN

datum : tot nader order afgelast

BUSSUM

datum : 11 maart
tijd : 14.30 - 17.00 uur
plaats : Woonzorgcentrum Patria
Ceintuurbaan 281
maaltijd : € 12,00
aanmelden bij : George Nahumury,
tel. 06-28361213

DEN HAAG

datum : 29 maart, 19 april
tijd : 12.30 uur - 14.30 uur
(zaal open 12.00 uur)
plaats : Christus Triumfatorkerk
Juliana van Stolberglaan 154
maaltijd : € 12,00
aanmelden bij : Bert Knorr,
tel. 06-83441618

LEEUWARDEN

datum : 5 maart (tafelgrillen
en computerles)
9 april
tijd : 10.00 uur - 15.00 uur
plaats : MFC Westenkwartier
Verdistraat 1
maaltijd : € 9,50
aanmelden bij : Ria von Ende-Veldhoen,
tel. 06-22462476

NIJMEGEN

datum + tijd : 2 maart (koffietafel),
10.30 - 12.00 uur
13 april (eettafel)
13.00 uur - 15.00 uur
(zaal open 12.30 uur)
plaats : Oud Burgeren Gasthuis
Prof. Cornelissenstraat 2
maaltijd : € 10,00 (koffietafel € 3,00)
aanmelden bij : steunpuntnijmegen@pelita.nl
tel. 06-13523093

WAGENINGEN

datum : 27 maart, 24 april
tijd : 14.00 - 16.00 uur
(zaal open 13.30 uur)
plaats : Rumah Kita
Plein 15 Augustus 1
maaltijd : € 11,50
aanmelden bij : Peter en Linda Logman,
tel. 06-26850932

ZAANDAM

datum : 25 maart, 29 april
tijd : 12.30 uur - 16.00 uur
plaats : De Vertoeving'
Westzijde 82, Zaandam
maaltijd : € 11,50
aanmelden bij : Ine Andrea,
tel. 075-6841313

BEKEKEN DOOR HABIB

Ron Habiboe studeerde geschiedenis in Leiden en heeft zich hierna verder beziggehouden met onderzoek betreffende de Molukken. De laatste jaren leverde hij regelmatig artikelen en bijdragen over de Molukken aan onder meer het Molukse maandblad *Marinjo* en het radioprogramma *Suara Maluku*. Momenteel is hij werkzaam als freelance onderzoeker. In 'Bekeken door Habib' geeft hij een kort persoonlijk relaas over eigentijdse zaken die de Molukse gemeenschap raken of bezighouden.

DAAR WERD WAT GROOTS VERRICHT

De Zwarte Pieten-discussie is nog niet geluwd of een nieuwe storm steekt alweer op. Volgens de voorpagina van *De Telegraaf* van 17 januari jl. betreft het zelfs een beeldenstorm. Met deze woorden werd dezelfde dag het gespreksonderwerp ingeleid bij het NPO-televisieprogramma *Jinek*. Dit alles naar aanleiding van het weghalen van het borstbeeld van Johan Maurits van Nassau-Siegen uit de foyer van het gelijknamige Mauritshuis in Den Haag en de naamswijziging van de J.P. Coenschool in Amsterdam. Graaf Johan Maurits (1604-1679) was nauw betrokken bij de slavenhandel in Brazilië en de verwijdering van zijn beeld in september vorig jaar had voor een goed deel te maken met de inmiddels groeiende maatschappelijke discussie over hoe we in Nederland omgaan met het slavernijverleden. Hiernaast had Jan Pieterszoon Coen (1587-1629) aan het begin van de zeventiende eeuw als gouverneur-generaal in Oost-Indië met geweld de Banda-eilanden zo goed als geheel ontvolkt, een actie waar tegenwoordig geen nieuwe school in Nederland zijn naam aan zou willen verbinden.

Tijdens de televisie-uitzending was de historicus Herman Pleij uitgenodigd om zijn licht te laten schijnen over de vraag hoe wij nu moeten omgaan met de helden van toen. Als reactie op de verwijdering van het borstbeeld en de naamswijziging van de school liet Pleij weten, dat hij de zaak ontzettend onbenullig en onnozel vond. Volgens hem vlak je met deze acties het ongewenste deel van het verleden uit en dan ben je er van af. Maar die ontwikkelingen in de geschiedenis willen wij nu juist weten om te begrijpen hoe het komt dat wij zijn wie wij zijn, aldus de historicus. Destijds waren beiden nog helden, maar nu denken wij daar anders over. Pleij, die zijn passie voor geschiedenis lijkt te combineren met een hang naar persoonlijke populariteit in de media, liet weten dat wij het verhaal van destijds moeten kennen en onderwijzen, moeten meedelen, moeten markeren en goed laten zien. Op dat moment brak een andere gast van het programma in op het college van de historicus met het voorstel om daarmee nu dan eens eindelijk te beginnen, met fatsoenlijk onderwijs, want het slavernijverleden wordt in het onderwijs slechts behandeld in een enkele, kleine alinea. Pleij reageerde enigszins geïrriteerd. Er wordt nu net gedaan alsof deze dingen niet bestaan in historisch onderzoek en ook niet in het onderwijs, maar dat is een beetje overdreven want er zijn allerlei voorbeelden te noemen, zo verweerde Pleij zich. Op dat moment herkende ik een afleidingsmanoeuvre, want waarom bracht hij nu ineens historisch onderzoek naar voren, terwijl er alleen werd gesproken over onderwijs?

① Mauritshuis, Den Haag
(museumactueel.nl)

② Standbeeld J.P. Coen, Hoorn
(historiek.net)

Ja, er is veel historisch onderzoek verricht naar het slavernijverleden en de ijzeren vuist van Coen, maar deze zaken komen toch echt onvoldoende aan bod in het onderwijs. Ik denk dat er weinig mensen zijn die weten over de volkerenmoord van Coen op de Banda-eilanden in 1621, waarbij duizenden Bandanezen voor economische gewin over de kling zijn gejaagd door de beter bewapende troepen van de VOC. Anderen kozen om liever zichzelf van het leven te beroven door van de rotsen te springen. De paar honderd Bandanese overlevenden werden als slaaf naar Batavia overgebracht. Wie kent dit andere verhaal? en wie kan zich hier inleven in de gevoelens van de Bandanese nakomelingen?

Volgens Pleij wordt er met de acties tegen de koloniale iconen geprobeerd om de geschiedenis te herschrijven. Dat is in zijn ogen onwenselijk. Hij ging er echter niet verder op in, toen een andere gast naar voren bracht, dat in Amsterdam de naam van de Lotsystraat is geschrapt, omdat deze verwees naar de voorzitter van de KNVB, Karel Lotsy, die tijdens de Tweede Wereldoorlog een dubieuze rol gespeeld zou hebben. Er sprak over het algemeen weinig empathie uit de woorden van Pleij voor de andere kant van het verhaal. Zo merkte hij op, dat de mensen die aanstoot nemen aan de geschilderde voorstelling van 'wat inlanders die buigen' op de zijpanelen van de Gouden Koets, wel kunnen bedenken, dat die afbeelding niet nu is verzonnen, maar dat het een erfenis is uit het verleden. Hiermee getuigt Pleij, volgens mij, van een cruciaal gebrek aan perspectief, met een slechts eenzijdige aandacht voor het verhaal, zonder erkenning voor het andere verhaal van hen voor wie dit verleden pijnlijk en vernederend is.

De gehele kwestie kwam overigens dezelfde dag ook ter sprake tijdens de uitzending van "De wereld draait door" waar Piet Emmer, emeritus hoogleraar aan de universiteit Leiden en specialist op het gebied van het Nederlandse slavernijverleden, was aangeschoven. Hij ziet de verwijdering van het beeld van Maurits als een aanval op het slavernijverleden. Het laat zien hoe een jonge generatie Nederlanders met een Caribische achtergrond worstelt om verklaringen te vinden voor hun lagere sociaaleconomische status, maar daarbij niet de oorzaak bij zichzelf zoekt. Emmer laat hiermee verschillende perspectieven van het verleden links liggen en hij gaat niet in op de argumentatie. Hij speelt op de man. Het weghalen van grijpbare historische iconen uit het hedendaagse leven

vergelijkt hij bovendien onder meer met Isis in het Midden-Oosten die alle "pre-mohammedaanse" objecten in haar omgeving wil vernietigen. Tja ... te gek voor woorden!

De discussie over de helden van toen speelt al langer. Zo herinner ik mij nog, dat ik in 1987 aanwezig was bij de opening van de tentoonstelling "J.P. Coen, daden en dagen in dienst van de VOC" in het Westfries Museum in Hoorn. Tijdens het officiële programma stapte de Molukse kunstenaar Willy Nanlohy, gekleed als Alfoer, af op de genodigde prins Claus en overhandigde hem een speciaal zwartboek als protest tegen het ongenueanceerde positieve beeld van Coen. Het standbeeld van Coen op het pleintje voor het Westfries museum is bij tijd en wijle het mikpunt geweest van een roep om nuancering.

De discussie zou niet moeten gaan over het verwijderen van koloniale iconen uit het dagelijkse leven, maar over de nuancering van het gehele koloniale geschiedverhaal, over aandacht voor de gelijkwaardige erkenning van de andere, minder mooie kant van het verhaal. De historici Pleij en Emmer heb ik hierop vooral niet echt kunnen betrappen. Empathie voor meerdere perspectieven. Het onderwijs in Nederland heeft hier nog een schone taak.

DE BERSIAP IS WEL BESCHREVEN!

De laatste tijd schrijft Mary van Delden met regelmaat in Pelita Nieuws. U kent haar zo langzamerhand. Ook in de toekomst zult u nog van haar horen. Het onderhavige artikel is echter haar laatste in de reeks waarin zij poogt een cliché ter discussie te stellen.

Valt het u ook wel eens op dat regelmatig in kranten en tijdschriften in verschillende bewoordingen wordt gemeld dat er over de Bersiap weinig tot niets is geschreven? Zo stond in augustus 2016 in een bekend tijdschrift de opmerking: 'De geringe aandacht voor deze periode, Bersiap genaamd...'. En in een krant van oktober 2016 schreef een journalist '... de bersiap – de misschien wel meest genegeerde periode uit onze 20ste-eeuwse geschiedenis –...'. Wonderlijk, want de aandacht voor de Bersiap is helemaal niet gering en is allerm minst een genegeerde periode. De Bersiap is op sociaal, politiek, militair, regionaal en lokaal gebied beschreven in (inter)nationale (wetenschappelijke) onderzoeken, in artikelen, scripties en egodocumenten.

Om de Bersiap te kunnen begrijpen is het noodzakelijk kennis te hebben van de achtergronden en doelen van de vier betrokken nationaliteiten: Nederland, Engeland, Indonesië en Japan. Die betrokkenheid leidde

in de loop der jaren tot een stroom aan informatie. Een wandeling in vogelvlucht langs mijn boekenkast levert het volgende overzicht op met nadruk op Nederlands- en Engelstalige boeken.

De Bersiap in West-Java wordt beschreven door R. Cribb, in *Gangsters and Revolutionaries*. J. Smail en M. van Delden leverden inzicht in respectievelijk *Bandoeng in the Early Revolution* en *Bersiap in Bandoeng*. In *Een wereld in beroering* vertelt J. Fabricius over de wanorde in Buitenzorg, over moord en plundering in Depok en de evacuatie van ingesloten Depokse vrouwen en kinderen naar Buitenzorg door Gurkha's. Dankzij een uitgebreid rapport van A.H. Wicherts, oud-Rode Kruis voorzitter van de afdeling Buitenzorg, is het mogelijk om een goed beeld te krijgen van de Bersiap en de interneringen in Republikeinse kampen in Soekaboemi en omgeving.

Over Midden-Java geeft Han Bing Siong c.s. een indruk van de *Geschiedenis van de vijfdaagse strijd in Semarang, 14-19 oktober 1945*. P. Groen schreef in *Patience and Bluff* over de Bersiap in Magelang, Ambarawa/Banjoebiroe en Semarang en de verbindingsweg tussen deze plaatsen; toneel van gevaarlijke noodevacuaties van ex-Japanse geïnterneerden vanuit Magelang

- ① Herdenking 50 jaar Republiek Indonesië, 17-8-1995. Mary van Delden met veteranen van het studentenkorps TRIP.
- ② De huisbibliotheek.
- ③ Een greep uit de huisbibliotheek.

naar Ambarawa. A. Lucas geeft in *One Soul One Struggle* een indringend beeld van de Indonesische sociale revolutie en moorden op Indo-Europeanen in de residentie Pekalongan. De Bersiap in Oost-Java gaat voornamelijk over Soerabaja. Van W. Fredericks hand verscheen *Visions and Heat* en W. Meelhuijsen geeft een gedetailleerd verslag van de verregaande onrust en strijd in *Revolutie in Soerabaja*. Naast bovengenoemde studies heeft uitgeverij Asia Maior stedenatlassen uitgegeven over Batavia/Djakarta, Semarang, Djokja en Solo (samen), Soerabaja, Bandoeng en Malang met ruime aandacht voor de Bersiap in genoemde steden. Een breed overzicht van de Bersiap op Java geeft H. Bussemaker in *Bersiap! Opstand in het paradijs*.

Ook de Republikeinse of Bersiapkampen, waar in de laatste drie maanden van 1945, voornamelijk Indo-Europeanen en ca. 4.500 ex-Japanse gevangenen in Republikeins gebied terecht kwamen, zijn uitgebreid beschreven. Henk Beekhuis c.s. verzorgde een fraaie atlas van de Bersiapkampen met lokale informatie over heel (Republikeins) Java. Zelf schreef ik een boek over genoemde kampen waarin niet alleen de interneringen, het leven in de kampen en de evacuaties uit die kampen worden beschreven, maar ook verslag wordt

gedaan van de Britse aanwezigheid, de Japanse strategie na de capitulatie, de verschillende Japanse opleidingen voor de Indonesische jeugd en de gevolgen daarvan voor de snelle ontwikkeling van de revolutie op heel Java.

Wat de Britse aanwezigheid betreft zijn o.a. de boeken van P. Dennis, J. Brett, L. van der Post en J. Doulton, respectievelijk *Troubled Days of Peace*, *Ball of Fire*, *The Admirals Baby* en *The Fighting Cock: Being the History of the 23rd Indian Division, 1942-1947* zeer informatief.

Voor de Indonesische achtergronden schreef A. Kawilarang *Officier in dienst van de republiek Indonesië*. Daarnaast wordt in Engelse uitgaven de oprichting van de PETA (Japans opgeleide voorloper van het Indonesische leger) besproken. Voor wie het Bahasa Indonesia beheerst, zijn er boeken die duidelijk maken hoe Indonesische veteranen het begin van de revolutie (die zij overigens nooit Bersiap noemen) ervoeren. Er zijn verslagen van ex-POPDA-leden die de geïnterneerden uit de Republikeinse kampen evacueerden en het Japanse 16e leger van Java afvoerden. Verschillende vrijheidsstrijders schreven over hun strijd in Soerabaja en Bandoeng en uit de boeken over de Republikeinse politie en de Indo-

nesische marine wordt duidelijk hoe snel deze onderdelen na de capitulatie over heel Java van de grond kwamen. Interessant zijn ook de boeken over de oprichting van studentenkorpsen zoals de Midden-Javaanse IMAM (Indonesia Merdeka Atau Mati (vrijheid of dood), de Pasukan T Rongolawe en de Oost-Javaanse TRIP (Tentara Republik Indonesia Pelajar (studentenleger van de Republiek Indonesia).

Van de Japanse geschiedschrijving ben ik alleen de naam van luitenant-kolonel Miyamoto Shizuo, lid van de generale staf van het Japanse 16e leger tegengekomen. A. Reid/Okie vertaalden enkele van zijn artikelen en zelf schreef hij het boek *Jawa Shusen Shoriki: An Account of Post-War Affairs on Java* (Engelse vertaling onbekend). Miyamoto heeft mij het boek gestuurd (in het Japans!). Gelukkig heb ik uitgebreid met hem kunnen corresponderen en de resultaten daarvan neergelegd in mijn boek over de kampen.

Ik laat het hierbij, maar geloof me, er is meer. Gezien alleen al het bovenstaande zal duidelijk zijn dat opmerkingen als 'misschien wel de meest genegeerde periode uit onze 20ste-eeuwse geschiedenis' en 'geringe aandacht' de prullenbak in kunnen.

ZOEKTOCHT PORTRETTE CHANGI

Het NIOD zoekt portretten, die de kunstenaar Henk Brouwer maakte van onder anderen 200 mede-krijgsgevangenen in Changi, van wie ongeveer een derde deel Nederlands was. Hij hield van al deze geportretteerden keurig een schriftje bij.

Henk Brouwer (1903-1970) produceerde honderden schetsen en tekeningen over het dagelijks leven in de kampen. Zij opmerkelijk talent bezorgde hem tijdens zijn gevangenschap de bijnaam 'Rembrandt'. De ruim driehonderd portretten die hij maakte kennen een heel internationaal karakter. Zo portretteerde hij niet alleen Australische, Britse en Nederlandse gevan-

genen, maar ook Amerikanen, Indiërs, Schotten en zelfs een Japanse militair. Onder hen bevinden zich opmerkelijk veel officieren. Hij hield de namen van hen als gezegd nauwgezet bij en verzamelde zelfs hun handtekeningen. Het schriftje bevat een schat aan informatie en overleefde de oorlog, zelfs de huisadressen van toen van de betrokkenen zijn erin terug te vinden.

Het NIOD probeert nu persoonsgegevens van deze Nederlandse krijgsgevangenen te achterhalen om hen zo als het ware een 'gezicht' te geven en de getekende portretten boven water te halen.

- ① Portret luitenant Simon van Schie (1903-1970).
- ② Portret van soldaat Jan Deumens (1892-1983), voor de oorlog accountant in Semarang.
- ③ Portret van landstormkwartiermeester Ad van der Nagel (1903-1990).

Ga voor meer informatie naar de website van het project www.henkbrouwerchangi.com U vindt daar ook de namenlijst van de Nederlandse gevangenen. Mocht u over zo'n portret beschikken of anderszins het NIOD kunnen helpen, neem dan contact op met Pelita of mail het Henk Brouwerproject op info@henkbrouwerchangi.com

HET BOEKJE 1 VAN VRUGTMAN

De kringloop van de tijd in elf handtekeningen...1942-1945
Het verhaal van een klein boekje, dat evenals zijn eigenaar, Daniel Hendrik Vrugtman, het Japanse krijgsgevangenen-kamp Harima in Osaka overleefde. Een nieuw verhaal door Ed Vermeulen.

- ① Het boekje van Vrugtman
- ② Ex Libris D. H. Vrugtman
- ③ Logo Harima reünie, gebaseerd op het originele Scheepswerf Harima logo
- ④ Gehuwd op 26 maart 1936
- ⑤ Heugelijke tijding!
- ⑥ m.s. Kamakura Maru, getorpedeerd 28 april 1943
- ⑦ Japan-Nippon, het land van de rijzende zon, eiland Honshu

Zoals de aarde iets teruggeeft aan een archeoloog op zoek naar het verleden en de zee aan de duiker die uit een lang verloren gewaand scheepswrak een waardevol nautisch relikwie naar boven haalt, zo gaf de zolder van een oude, in 1905 gebouwde villa in Baarn met de rustieke naam 'Rust-Lust, een handjevol jaren geleden via de weg naar de Baarnse kringloopwinkel zijn geheim prijs: een klein en door de tand des tijds ietwat gehavend boekje met de titel: *De relativiteitstheorie van Einstein*. Geschreven door H. Heukels uit Bloemendaal en uitgegeven in het jaar A.D 1923. Een uitgave in de reeks 'Handboekjes' door 'De maatschappij voor goede en goedkope lectuur'. De toenmalige prijs: ingenaaid fl. 0,75 en gebonden fl. 1.25. Totaal aantal pagina's: 51. Het boekje kwam op 8 januari 1932 in het bezit van ene D.H. Vrugtman en was gekocht bij De Moderne Boekhandel, Leidschestrstraat 74, Amsterdam. Een handgeschreven aantekening en een fraai, door Anton Pieck ontworpen Ex Libris, getuigt hiervan. Ook voorzag Vrugtman de tekst met potlood van zijn commentaar, zoals bijvoorbeeld op pagina 34 waar hij, de materie op de juiste waarde schattend, schreef: 'gek, maar juist'

DANIEL HENDRIK VRUGTMAN

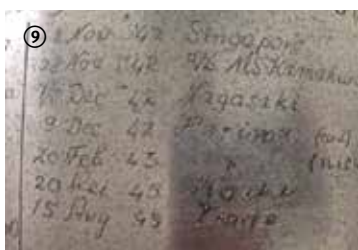
Over de oorspronkelijke eigenaar konden na een gecombineerde zoektocht via internet en bij het CBG (Centrum voor familiegeschiedenis) in Den Haag de volgende feiten achterhaald worden: Daniel Hendrik Vrugtman werd op 15 juni 1908 in Haarlem geboren. Zijn ouders: Hendrik Vrugtman, banketbakker te Haarlem en Helena Catharina van Zonneveld. Daniel was vernoemd naar zijn grootvader en volgde, waarschijnlijk in de jaren 1927-1928, aan een M.T.S. te Amsterdam een opleiding tot werktuigkundig constructeur. Hij trouwde op 26 maart 1936 in Amsterdam met de op 26 juli 1911 te Amsterdam geboren Aagje Schuddeboom. Het echtpaar vertrok diezelfde maand nog naar Nederlands Indië, waar Vrugtman op diverse plaatsen werkzaam was waaronder Medan, Sumatra als agent van N.V Industrie Gebr. Van Swaay en kortvoor de Japanse inval als elektrotechnisch ingenieur bij Handelmij. Vraag en Aanbod te Soerabaja, Oost Java. Het woonadres van het echtpaar: Baweanstraat 37. Op 28 juli 1939 werd in het Darmo

Ziekenhuis zoon Hendrik Daniël Gerrit (Harri) geboren. In verband met de oorlogsdreiging werd Vrugtman in 1941 als militiesergeant I der Genie ingelijfd bij het KNIL, waar hij diende in het 2e bataljon Genietroepen te Soerabaja.

VAN INSULINDE NAAR NIPPON

Na een korte maar hevige strijd capituleerde het KNIL op 8 maart 1942, werden Vrugtman en veel andere lotgenoten krijgsgevangen gemaakt en via Singapore in november van hetzelfde jaar met het m.s. Kamakura Maru 1 getransporteerd naar Nagasaki, Japan, waar hij met P.O.W. (Prisoner of War) nummer 51 werd geïnterneerd in het kamp Harima, gelegen aan de Japanse zuidkust op het terrein van de Harimascheepswerf, een dertigtal kilometers ten westen van de stad Osaka. Huisvesting werd gerealiseerd in een oud fabrieksgebouw en later in barakken op een in de baai opgehoogd terrein. Hier werd hij en een grote groep medekrijgsgevangenen gedwongen tewerkgesteld in de Japanse oorlogsindustrie. De lange weg van oorlog naar vrede, voor allen min of meer gelijk, werd door kampgenoot Christiaan Hayes voor altijd vastgelegd door middel van de hieronder vermelde inscripties op zijn messtin: 8 Dec. '41 Oorlogsverklaring, 3 Febr. '42 1e Bomb. S'baia, 28 Febr. '42 3 Lan. o/ Java, 8 Mrt '42 Capitulatie, 15 Mrt. '42 Soekalilo, 11 April '42 JCJL Perak, 5 Sept.'42 Jaarmarkt, 24 Oct '42 Batavia (10e bat.), 29 Oct. '42 a/b S.S. Tojo Maru, 2 Nov. '42 Singapore, 28 Nov. '42 a/b M.S. Kamakura, 7/8 Dec. '42 Nagasaki, 9 Dec. '42 Harima (oud), 20 Feb. '43 Harima (nieuw), 20 Mei '45 Noda, 15 Aug.'45 Vrede

(Het kamp Soekalilo bevond zich op Madura, JCJL Perak en Jaarmarkt in Surabaya, 10e Bataillon in Jakarta, Harima en Noda in Japan) Het totaal aantal gevangenen bedroeg tegen de vierhonderd, grotendeels Nederlanders en een handvol Engelsen. De te verrichten werkzaamheden vonden plaats op de scheepswerf en in de machinefabriek en omvatten ondermeer: lassen, klinken, pijpen stapelen, zandstralen. In het najaar van 1944 werden de P.O.W.'s ook ingezet bij het graven van een zestal overdekte loopgraven. Kortom: zeer zware arbeid, waarbij diverse ongevallen plaatsvonden. De kampvoeding werd als ronduit slecht ervaren en bestond uit rijst met een dunne

soep, waaraan slechts zelden enige vis of vlees was toegevoegd. De medische zorg was in handen van drie (Nederlandse) artsen. De kampcommandanten waren, uiteraard, Japanners, evenals de bewaking. De dagelijkse kampleiding was, verdeeld over verschillende periodes, in handen van Nederlandse militairen en mede POW 'ers, de laatste daarvan: Dick Visker, sergeant Militaire Luchtvaart KNIL.

- ⑧ ⑨ Messtin van C. A. Hayes met inscripties: reis van Java naar Japan
 ⑩ Plattegrond Kamp Harima
 ⑪ Gebouw Kamp Harima

UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG

sprekers op door heel Nederland. Dat doen we met een persoonlijke coach die gastsprekers begeleidt in de eigen omgeving met het ontwikkelen en uitvoeren van hun verhaal op scholen in de eigen regio. *I witness in de school* heeft momenteel een tiental naoorlogse gastsprekers. Door het ontvangen van donaties kunnen we vier tot vijf nieuwe naoorlogse gastsprekers opleiden. Voor informatie www.iwitnessindeschool.nl. Mailen kan naar info@iwitnessindeschool.nl of bel, app naar 06 26168301

OPROEP / Op zondag 29 april 2018 vindt vanaf 10.30 in de Kumpulan van Bronbeek, Velperweg 147 in Arnhem, de 9de Tjidengkamp Reünie plaats. Als gastsprekers zijn uitgenodigd: **Robin van Doorn**, zij schreef een indrukwekkend werkstuk over Tjideng op basis van gesprekken met haar oma. **Jeroen Kemperman**, onderzoeker bij het NIOD en redacteur van de serie de Japanse Bezetting in Dagboeken waarin ook een deel verscheen over Tjideng. **Inez Schelfhout**, GZ psycholoog werkzaam bij de Stichting '45 in Oegstgeest. Ook deze keer weer begint de dag met een kopje koffie en een heerlijk stuk spekkoek en is de gezamenlijke Indische lunch onderdeel van de dag. Voor meer informatie, ook over de aanmelding voor de reünie bezoekt u de website: www.tjidengkamp.nl NB: Vanaf 1 februari is aanmelding via de website mogelijk. Voor nadere informatie: henk.camping@tjidengkamp.nl, 06-20019553

OPROEP / Meld je aan als nieuwe naoorlogse gastsprekers! Vind jij dat de huidige maatschappelijke ontwikkelingen aanleiding geven om persoonlijke verhalen over WOII te blijven vertellen? Ben jij van mening dat het verhaal van je familie en je eigen persoonlijke ervaringen niet verloren mag gaan? Meld je dan nu aan! *I witness in de school* leidt de naoorlogse generatie gast-

OPROEP / Mijn naam is Jason Keizer en ik vraag uw aandacht voor het volgende: De komende maanden werk ik voor *hard//hoofd*, een online literair tijdschrift voor jong en cultuurminnend Nederland (en België), aan een project over Indische en Molukse familie verhalen. Hiervoor zoek ik personen van de 3e generatie, die zich hebben verdiept in hun familiegeschiedenis. Ik zou hen graag willen interviewen om artikelen te schrijven voor het tijdschrift. De artikelen zijn longreads, waarbij ruimte is voor intieme familie verhalen en de persoonlijke ervaring van identiteit, maar er wordt ook een blik geworpen op het postkoloniale verleden en de historische betrekkingen tussen Nederland en Indonesië. Ik ben erg benieuwd of jij je voelt aangesproken door deze oproep! Stuur naar jason.hardhoofd@gmail.com je motivatie en contactgegevens, zodat we hierover eens van gedachten kunnen wisselen. Herken je juist iemand anders in je netwerk in deze oproep? Wijs hem dan op dit bericht, want ik ben reuze nieuwsgierig naar alle verhalen!

OPROEP / Ik ben Rob Remkes en geboren in november 1953. Ik ben op zoek naar mensen die mijn vader Ben Wattimena kennen. Hij was bevriend met Eddie Hooper. Eddie en Ben woonden in de begin 50er jaren in de Amsterdamse Laraissestraat. Zij waren beiden bevriend met mijn

moeder Willy Peyzel. Ben is misschien op Ambon zijn overleden. Is er iemand die dat kan bevestigen? Ik hoop wat achtergrondinformatie over mijn familie, die ik nooit gekend heb, te krijgen. Stuur een e-mail naar: rbr1911@gmail.com

KJBB BERICHTEN

KENNEMERLAND

Op 7 april 2017 zal in *Liefelijk Indië* aan de Vilniusstraat 3 in Haarlem, weer een bijeenkomst plaats vinden waar onder anderen Aafke de Jong een lezing zal geven. Aanvang van de bijeenkomst is 11.00 uur. Voor de Indische maaltijd dient u zich, zoals gebruikelijk, vooraf op te geven.

Op 14 april 2018 zal ook in *Sociaal Cultureel Centrum De Poelewei* aan de Mgr. De Vethstraat 2 in Breda, weer een KJBB-bijeenkomst worden gehouden, aanvang 11.00 uur. Net als in Haarlem treft u hier Aafke de Jong. Daarnaast zijn Frits en Marijke Barend aanwezig om te vertellen over hun boek *Matzes en Mie*. Ook zijn er muziek- en dansoptredens.

De entreeprijs in Haarlem, inclusief maaltijd, bedraagt € 15,- voor donateurs en € 20,- voor anderen. In Breda bent u € 7,00 kwijt (voor donateurs van de commissie ex-KJBB € 5,00), maar wordt het eten apart in rekening gebracht. Voor beide bijeenkomsten dient u zich vóór 2 april op te geven bij Anneke Ruff (Stichting Pelita), Niendoord 13, 1112 XE Diemen, e-mail a.ruff@pelita.nl.

HALIN-VEILING VOOR HET GOEDE DOEL

Stichting HALIN verleent sinds jaar en dag financiële ondersteuning aan landgenoten in Indonesië. Geheel op eigen kracht en zonder overheidssubsidie verricht deze stichting in stilte veel nuttig werk voor hen die na de oorlog en bersiap-periode in Indonesië bleven wonen, vaak in behoeftige omstandigheden. Ten behoeve van deze activiteiten veilen wij een aantal kunstwerken uit het bezit van HALIN, uiteraard met de bedoeling zo veel mogelijk geld binnen te halen voor het nuttige werk van de stichting.

Tot nu toe waren de veilingen zeer succesvol. De totale opbrengst ligt op dit moment

rond € 8250,-. Het gaat dit keer om iets wat we nooit eerder aan hebben kunnen bieden, namelijk antiek Chinees porselein. Deze twee oude borden uit China zijn waarschijnlijk afkomstig uit de 19e eeuw en kennen een doorsnee van 40 centimeter. Ze zijn van uitzonderlijk mooie, degelijke en zware kwaliteit en wegen ruim 4 kilo. Ze zijn fijnzinnig beschilderd met een blauw wilgenpatroon, de randen zijn voorzien van kunstzinnige florale motieven.

Wilt u in het bezit komen van deze fraaie kunstwerken, dan kunt u als gebruikelijk per post of per e-mail een bod uitbrengen. De

36

minimumprijs per stuk is in dit geval € 200,-. Mocht u beide borden in bezit willen krijgen dan kunt u bieden vanaf € 350,-. Biedingen kunnen gestuurd worden tot uiterlijk 1 april 2018 naar ons adres Redactie Pelita Nieuws, Nienoord 13, 1112 XE Diemen, of via e-mail naar redactie@pelita.nl, onder vermelding van uw naam, adres en eventueel telefoonnummer. Het werk wordt toegewezen aan de hoogst biedende. Bij gelijke biedingen laten wij het lot beslissen. En nogmaals, de opbrengst komt geheel ten goede aan het werk van Stichting HALIN.

WIM VISSER TAHURI GIRL

TECHNIEK: Acrylic on canvas AFMETING: 80 x 100 cm

Het bespelen van de Tahuri is een Molukse traditie uit het verre verleden die nog steeds overeind staat. Hij wordt gebruikt om de voorouders aan te roepen tijdens officiële ceremonies en in het verleden ook om op grote afstand contact te leggen met verschillende dorps- en bewoners. In de vorige aflevering maakte u al kennis met de Molukse schilder Wim Visser. In komende afleveringen willen we u wat meer van zijn werk laten zien. Wellicht wekt het werk uw interesse en wilt u er meer over weten of het zelfs aanschaffen. In dat geval kunt u naar de website van Wim gaan www.wim-visser.com en een email sturen naar info@wim-visser.com. Natuurlijk kunt u ook altijd contact opnemen met Pelita.

BRONBEEK IN BEELD

DETERMINATIEMIDDAG

Museum Bronbeek in Arnhem organiseert op zaterdag 10 maart 2018 de fotodeterminatiemiddag 'Mijn opa was een...'. Iedereen kan van 12.00 tot 17.00 uur bij een team van experts terecht met vragen over (familie)foto's, die men zelf meebrengt en

die betrekking hebben op Nederlands-Indië en het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL).

De fotomiddag wordt gehouden in museum Bronbeek. Voor deelname geldt het toegangstarief van het museum. Reserveren is noodzakelijk; belangstellenden kunnen zich opgeven via nb.ravensbergen@mindef.nl.

LEZING RÉMY LIMPACH

Op zondagmiddag 25 maart 2018 om 14.00 uur zal dr. Rémy Limpach in de Sumatrazaal van de Kumpulan op het landgoed Bronbeek spreken over het gebruik van geweld in Nederlands-Indië in de periode 1945-1950.

De lezing 'De brandende kampongs van generaal Spoor' wordt georganiseerd door Museum Bronbeek i.s.m. de Volksuniversiteit

Arnhem. De toegangsprijs (incl. museum-entree) bedraagt € 15,-. Inschrijving is noodzakelijk via www.volksuniversiteitarnhem.nl

LEZING JAN NIX

Op zondagmiddag 22 april 2018 om 14.00 uur zal Robert Jan Nix in zijn lezing in Museum Bronbeek ingaan op de Atjheoorlog en de invloed ervan op het hedendaagse Atjeh.

De Atjeh-oorlog (1873-1942) vormt een van de zwartste bladzijden uit de Nederlandse geschiedenis. De strijd tussen nietsontziende koloniale soldaten en fanatiek islamitische Atjehers kostte aan zo'n 100.000 mensen het leven, onder wie duizenden Atjehse vrouwen en kinderen. Luitenant-kolonel bd R.J. Nix is in Atjeh geboren als zoon van een officier van het Korps Marechaussee en diende zelf als beroepsofficier bij de Cavalerie. Hij geeft in deze lezing een beeld van de Atjeh-oorlog en vertelt over de afloop en invloed van die oorlog op de huidige Atjehse samenleving.

De lezing wordt georganiseerd door Museum Bronbeek i.s.m. de Volksuniversiteit Arnhem. De toegangsprijs (incl. museumentree) bedraagt € 15,-. Inschrijving is noodzakelijk via www.volksuniversiteitarnhem.nl

HERMAN KEPPEY OVER JUBILEUM IN ZORG+ WELZIJN

Pelita, dat betekent: olielampje. Stichting Pelita houdt zich al zeventig jaar specifiek bezig met maatschappelijk werk voor mensen uit voormalig Nederlands-Indië. Dat jubileum wordt dezer dagen gevierd met meerdere feestelijke bijeenkomsten. Op een ervan mocht ik opdraven in een discussieforum met drie andere schrijvers die hun roots in Indië hebben. Dit gemode-reerd door Hans Goedkoop van Andere Tijden, die ook al Indisch is. Een van de vragen

waarover wij ons mochten buigen was of de stichting nog wel bestaansrecht heeft, nu de eerste generatie uitsterft. De eerste generatie die de Japanse bezetting heeft meegemaakt, de nare tijd daarna, en ontdaan van bezit en toekomst in Indië, een nieuw leven moest opbouwen in Nederland.

Ons antwoord was eensluidend: ja. Dit omdat er nog een tweede generatie is die de trauma's van de eerste generatie in meer of mindere mate heeft geërfd. Tweede generatieproblematiek is allang onderkend binnen de Joodse gemeenschap, maar lijkt nog een heikel onderwerp voor wat betreft de Indische wereld. Op het podium ontdekten Reggie Baay, Adriaan van Dis, Sylvia Pessireron en ik dat wij allen kind zijn van één of twee getraumatiseerde ouders. Slechts een van ons had een ouder die hulp heeft gezocht bij Pelita, terwijl de hulpvraag bij de anderen waarschijnlijk even groot was. Een van ons had zelf al via Pelita jarenlang psychotherapie gevolgd. Wij auteurs hebben het geluk dat we dingen van ons af kunnen schrijven. Maar onder generatiegenoten, ook broers en zussen, stuiten we nu en dan op grote problematiek. Het olielampje moet nog even doorbranden.

VERDERE REISINFORMATIE

Dag van vertrek 5 september, dag van terugkomst 2 oktober (Amsterdam-Jakarta/Jakarta-Amsterdam) Prijs € 3.290,00 p.p. op basis van tweepersoonskamer. Toeslag éénpersoonskamer € 575,00. Reserveringskosten per boeking € 30,00. Bij aanmelden: 30% aanbetaling, het resterende bedrag uiterlijk 2 maanden voor vertrek te voldoen.

We overnachten in uitstekende 3-4 sterrenhotels. Uw paspoort moet tot minimaal 6 maanden na thuiskomst geldig zijn. Heeft u een medisch paspoort, neem het mee. Zorg voor een contactpersoon thuis. Er is grote belangstelling voor deze reis. **Slechts 30 personen kunnen mee.** Reisbureau AirTrade Holland B.V. (ANVR en SGR) verzorgt uw ticket.

Prijzen incl. luchthavenbelasting en veiligheidstoelagen. 25 Overnachtingen op basis van logies en ontbijt, welkomstbuffet in Jakarta. 26 Dagen reizen met airconditioned bus met een Nederlandstalige gids. Alle transfers inbegrepen alsook diverse excursies waaronder treinaireis en bezoek aan Dieng Plateau.

Kom naar de Infodag op 29 maart 2018
aanvang 12:30 - 16:00 uur
Locatie: Christus Triumfatorkerk, Juliana van Stolberglaan 154, 2595 CL Den Haag, tel. 070 - 38 37 655

Meld u voor deze dag aan bij NUSANTARA PRODUCTIONS, tel. 013-4635214 of 06-24236962. Een e-mail naar ton_meijer@yahoo.com of info@nusantaraproductions.com mag ook. Ook bij Stichting Pelita kunt u terecht, 088-3305111, email info@pelita.nl

6^e UNIEKE BUS-TREINREIS DOOR JAVA SEPTEMBER/OKTOBER 2018
met Antonio Meijer (St. Nusantara Productions) i.s.m. Stichting PELITA en Wieteke van Dort

Speciaal voor u...

Onze zesde herinneringsreis over Java

Wat een succes voor Pelita en Antonio Meijer! We gaan alweer voor de zesde keer de reis over Java maken.

De laatste reis was voor een groot succes, met als de voorafgaande reizen overgans in de Nederlandse bus met de aangelede chauffeur en zijn bijdragen.

Weet je, als je al wat ouder bent, gevoel je erft als het een beetje "samen praten" gaat en als je een goed hotel aankomt, waar je heel enthousiast de volgende dag weer moet vertrekken. Een reis naar het verleden, een reis naar het heden, de tijd is er nog steeds, de rijkdom, de klap, de pijn, de pijn, de pijn, de pijn van het land, het land, het land en de prachtige natuur.

Wat is ook mee? **Wieteke**

De reis gaat van Jakarta naar Anyer en vervolgens naar Banyuwangi - Surabaya, Wierke's geboorteplaats. Alles in een rustig tempo. We hebben lang diverse interessante plaatsen en gebieden onderzocht van de natuur, de cultuur, het eten en de lokale waarden. Er komt ook een psycholoog mee waarmee u eventuele emoties kunt delen.

Waar meer informatie in b.t. deze bijdragen heb bent u welkom op de voorlichtingsdag (29 maart 2018).

INFODAG
29 MAART
2018

SELAMAT DATANG BIJ DE PELITA MASOEK SADJA®S

AMERSFOORT

datum : 10 maart
 tijd : 13.30 – 17.00 uur
 (zaal open 13.00 uur)
 plaats : Buurthuis 'Het Klokhuis'
 Weberstraat 2
 toegangsprijs : € 4,00
 contactpersoon : mw. Jacqueline Kriele,
 tel. 06-36130655

AMSTELVEEN

datum : 13 april
 tijd : 14.00 – 16.00 uur
 plaats : De Meent, Orion 3-5
 toegangsprijs : € 3,50
 contactpersoon : dhr. Nico Papilaja,
 tel. 06-10904080

ARNHEM

datum : 25 maart
 tijd : 12.30 – 17.00 uur
 (zaal open 12.00 uur)
 plaats : Griethse Poort,
 Oude Doesburgseweg 24
 Zevenaer
 toegangsprijs : € 4,00
 (bewoners Bronbeek gratis)
 contactpersoon : mw. Tonnie Nijman,
 tel. 0316-330162

ASSEN

datum : 24 maart
 tijd : 13.30 – 17.30 uur
 (zaal open 13.00 uur)
 plaats : Wijkcentrum De Componist
 Paganinilaan 15
 toegangsprijs : € 5,00 (incl. koffie/thee)
 contactpersoon : dhr. Ed van Calck,
 tel. 06-23884706

BUSSUM

datum : 8 april
 tijd : 14.30 – 17.00 uur
 plaats : Woonzorgcentrum Patria
 Ceintuurbaan 281
 toegangsprijs : € 4,50
 contactpersoon : dhr. George Nahumury,
 tel. 06-28361213

DEN HAAG

datum : 14 maart, 11 april
 tijd : 13.30 – 15.30 uur
 plaats : 'Het Klokhuis'
 Celebesstraat 4
 toegangsprijs : € 3,50
 contactpersoon : mw. Anneke Ruff,
 via Stichting Pelita,
 tel. 088-3305111

DEN HELDER

datum : 27 maart, 24 april
 tijd : 14.00 – 17.00 uur
 plaats : 'De Draaikolk'
 Dollardlaan 202
 toegangsprijs : € 3,00
 contactpersoon : mw. Monique Coers,
 tel. 06-12033090

EINDHOVEN

datum : 13 april
 tijd : 13.00 – 17.00 uur
 plaats : Dr. Ir. Philipshuis
 Fakkellaan 1
 toegangsprijs : € 3,00
 contactpersoon : mw. Sylvia Huisman,
 tel. 06-13517056 of via
 steunpunt Eindhoven
 tel. 040-2463816

HELMOND

datum : 23 maart
 tijd : 13.30 – 17.00 uur
 (zaal open 13.00 uur)
 plaats : kantine VEKA
 Sportcentrum,
 Deltaweg 201
 toegangsprijs : € 3,00
 contactpersoon : dhr. Kees Schepel,
 tel. 06-13521570

LEEWARDEN

datum : 10 maart
 tijd : 13.30 – 17.30 uur
 plaats : MFC Westenkwartier
 Verdijkstraat 1
 toegangsprijs : € 4,00
 (leden van Pelita € 3,00)
 contactpersoon : mw. Ria von Ende-Veldhoen,
 tel. 06-22462476

MAASTRICHT

datum : 9 maart
 tijd : 13.30 uur – 17.00 uur
 plaats : Buurtcentrum 't Atrium
 Aureliushof 160
 toegangsprijs : € 3,50
 contactpersoon : dhr. Kees Schepel,
 tel. 06-13521570

RIJSWIJK

datum : 20 maart, 17 april
 tijd : 13.00 – 16.00 uur
 plaats : Wijkcentrum Stervoorde
 Dr. H.J. van Mooklaan 1
 Rijswijk
 toegangsprijs : € 3,00
 contactpersoon : dhr. Eric Gerritsen,
 tel. 06-20035692

SITTARD

datum : 31 maart
 tijd : 11.00 – 15.00 uur
 plaats : Buurtcentrum
 Limbrichterveld
 Eisenhowerstraat 724
 toegangsprijs : € 3,00
 contactpersoon : dhr. Jim Rosbak,
 tel. 046-4510084

ZWOLLE

datum : 17 maart, 21 april
 tijd : 13.30 – 17.00 uur
 plaats : Wijkcentrum Holtenbroek
 Bachlaan 20
 toegangsprijs : € 3,50
 contactpersoon : dhr. Arnold Niesen,
 tel. 06-18876332

BREDA

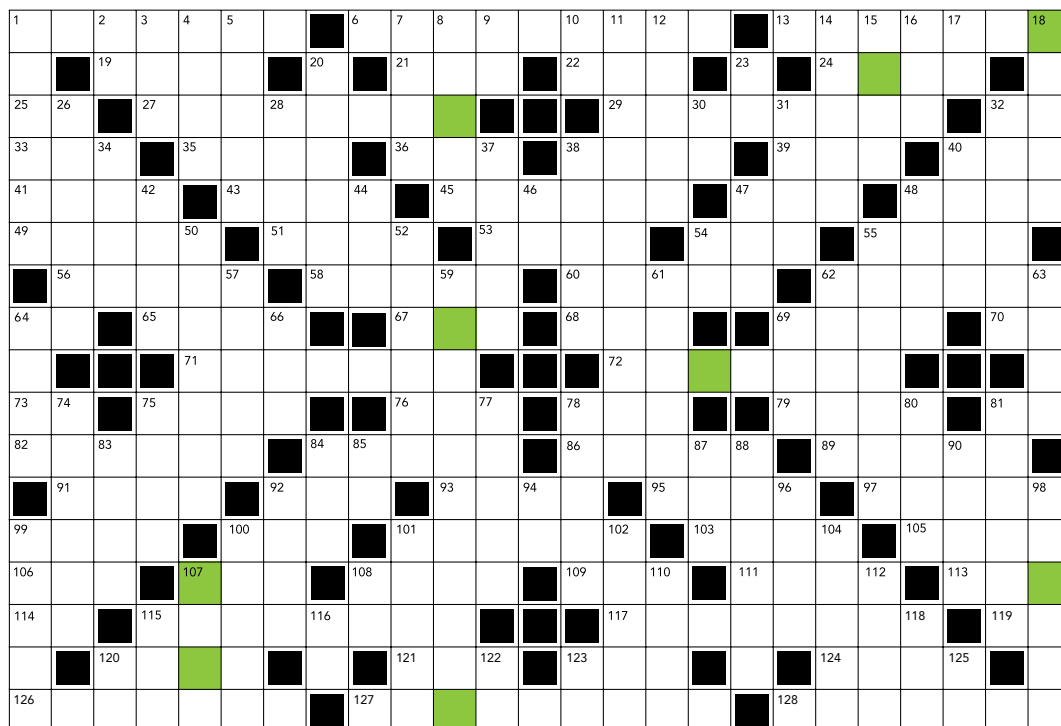
datum : 4 maart, 8 april
 plaats : Huize Raffy (4 maart)
 Bernard de Wildestraat 400
 14.00 – 17.00 uur
 Zaal Vianden (8 april)
 Viandenlaan 3
 12.00 – 17.00 uur
 toegangsprijs : leden € 3,00,
 niet-leden € 4,00 (Raffy),
 € 5,00 (Vianden)
 contactpersoon : dhr. Ton Hendriks,
 tel. 06-40420330

DEN BOSCH

datum : 2 maart, 6 april
 tijd : 13.30 uur – 17.00 uur
 plaats : De Grevelingen
 Grevelingen 66
 toegangsprijs : leden € 2,50
 niet-leden € 5,00
 contactpersoon : mw. T. Elfring,
 tel. 073-6416266

- Voor meer informatie:
Stichting Pelita, tel. 088 - 3305111
- Voor details omtrent programmering
zie website www.pelita.nl

PELITANIEUWS PRIJSPUZZEL (54)

HORIZONTAAL / 1. Afstamming; 6. Dessert; 13. Sieraad; 19. Stopwol; 21. Naaldboom; 22. Vereniging in op-richting; 24. Merkteken; 25. Als onder; 27. Tuimelraam; 29. Voldaan; 32. Noot; 33. Strop; 35. Teleurstellend; 36. Heel wat; 38. Arbeid; 39. Recht stuk water; 40. Kookgerei; 41. Schrap; 43. Kort geluid; 45. Spaanse vrouw; 47. Schaakterm; 48. Geluid; 49. Anders gezegd; 51. Punt; 53. Schor; 54. Franse omroep; 55. Zoutachtig; 56. Diergaarde; 58. In orde; 60. Deel van ladder; 62. Voldoende; 64. Soort zeilboot; 65. Zwemvogel; 67. Vogel; 68. Voorzetsel; 69. Oord; 70. Laatstleden; 71. Gymnastische oefening; 72. Konijn; 73. Wereld-records; 75. Werppijl; 76. Godin; 78. Eikenbast; 79. Insnijding; 81. Lage druk; 82. Lokspijs; 84. Klepper; 86. Eens; 89. Deel van zwembad; 91. Slot; 92. Wortel; 93. Viskorf 95. Deel van een oog; 97. Begin; 99. Foto; 100. Bedrog; 101. Mannelijk dier; 103. Klap; 105. Boom; 106. Onderricht; 107. Voorkeur; 108. Huis-
dier; 109. Hoeveelheid; 111. Kampeergerei; 113. Liefkozing; 114. Slee; 115. Sierdeken; 117. Onnoemelijk; 119. Rekening-courant; 120. Luchtstreek; 121. Erfelijkheidsdrager; 123. Op grond van; 124. Voedsel; 126. Elektriciteit; 127. Roekeloos rijder; 128. Blaasinstrument.

VERTICAAL / 1. Amerikaanse staat; 2. Kilobyte; 3. Walvis; 4. Sappig; 5. Kwalijke reuk; 7. Gewoonterecht; 8. Tekortkoming; 9. Plus; 10. En volgende; 11. Musicus; 12. Vreugdekreet; 14. Voegwoord; 15. Landbouwgerei; 16. Deel van gezicht; 17. Namelijk; 18. Koningszoon; 20. Vogel; 23. Frater; 26. Scheepsborrel; 28. Spiereinde; 30. Vorige koers; 31. In mindering gebracht; 32. Kledingstuk; 34. Sportief; 37. Gedraaf; 38. Onherbergzaam; 40. Balspel; 42. Vleesstokje; 44. Baardje; 46. Neon; 47. Oude naam postbedrijf; 48. Forse kerel; 50. Kleinood; 52. Zeerover; 54. Regeringsreglement; 55. Cruise; 57. Kleinigheid; 59. Datering; 61. Godsspraak; 62. Schijn; 63. Effen; 64. Vruchtenpunch; 66. Bestrijdingsmiddel; 69. Puistje; 74. Watersporter; 75. Erkente-lijk; 77. Rendier; 78. Vooraan; 80. Vinnige klap; 81. Onderwijzer; 83. Deel van gebit; 84. Opstootje; 85. Als eerder; 87. Boom; 88. Mond; 90. Vader; 92. Vacht; 94. Duitse N.V.; 96. Paar; 98. Gebreide stof; 99. Jenever; 100. Omlaag; 101. Bescherming; 102. Klein zwembroekje; 104. Stroomdraad; 107. Muntstuk; 108. Heer; 110. Vulkanisch gesteente; 112. Gokspel; 115. Mannelijk dier; 116. Platina; 118. Bijbelse figuur; 120. Per-
soonlijk vnw.; 122. Waterstand; 123. Ondernemingsraad; 125. Niet parkeren.

WINNAARS PELITANIEUWS PRIJSPUZZEL DECEMBER

De oplossing van de vorige Pelita Nieuws Prijspuzzel is **Tujuh puluh tahun Pelita**, zeventig jaar Pelita in het Indonesisch. Uit de vele goede reacties zijn de volgende prijswinnaars getrokken: de heer **James Kwee** uit Haaksbergen, **D. Birnie** uit Rijswijk en **B. Wollrabe** uit Neede. Van harte gefeliciteerd, een dezer dagen zult u uw prijs thuis ontvangen.

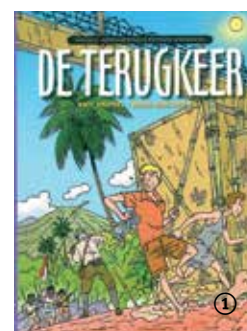
LOS DE PUZZEL OP!

De letters in de gekleurde vakjes vormen, nadat u ze in de juiste volgorde heeft geplaatst, een traditioneel beroep in het Indonesisch.

U kunt de oplossing tot 1 april 2018 per briefkaart inzenden naar de redactie van Pelita Nieuws, Nienoord 13, 1112 XE Diemen.

Maak kans op de volgende prijzen:

- ① **De terugkeer** van Eric Heuvel en Ruud van der Rol.
- ② **The late late Lien show**, box met 4 DVD's waarop alle 12 shows van Tante Lien.
- ③ **Anneke Grönloh, Als de dag van gister** box met 3 DVD's en 1 CD met alle hits.

Hello Mister! Een betjak in Atjeh, Meulaboh, Noord-Sumatra. In elke grote stad zijn de betjaks anders. De verschillen kunnen enorm zijn. Zo zit de chauffeur hier voorop, wat op Java niet gebruikelijk is. (Gouache, gekleurde inkt op board, 50x70 cm.1998) **Cary Venselaar**